

รายงานวิจัย

อ่านความคิดเห็นไทย: สำรององค์ความรู้เรื่องความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพ

ในวารสารรัฐศาสตร์ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

โดย อ.ดร.ชฎานิษฐ์ พูลยรัตน์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย (คณะรัฐศาสตร์)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2567

บทที่ 1 บทนำ

กองทัพไทย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 เหล่าทัพ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม มีภารกิจสำคัญ อันได้แก่ “การป้องกันประเทศและรักษาผลประโยชน์ของชาติ” ตลอดจน “การรักษาความมั่นคงแห่งรัฐและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ”¹ ภารกิจดังกล่าวนี้ส่งผลให้กองทัพไทยมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการรับมือกับความขัดแย้งและความรุนแรง ตลอดจนมีบทบาทในพลวัตการสร้างและรักษาสันติภาพในสังคมไทยเสมอมา นับตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน แน่นนอนว่าการรับมือกับความขัดแย้งและความรุนแรงตลอดจนความพยายามสร้างสันติภาพขึ้นในสังคมโดยกองทัพนั้นย่อมไม่สามารถดำเนินการผ่านมิติเชิงกายภาพ (Material dimension) อันได้แก่ การใช้กองกำลังหรือการจัดสรรทรัพยากรได้แต่เพียงลำพัง หากจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับมิติเชิงอุดมการณ์ (Ideological dimension) อันหมายถึง ทศนคติและองค์ความรู้ในการรับมือกับความขัดแย้ง ความรุนแรง และการสร้างสันติภาพควบคู่กันไปด้วย²

---

¹ “ภารกิจ” ใน กองบัญชาการกองทัพไทย,

https://www.rtarf.mi.th/images/PDF/651220_RTARF_mission_vision.pdf (เข้าถึงเมื่อ 26 กันยายน 2566).

² ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจและพัฒนากรอบแนวคิดเรื่องมิติเชิงกายภาพ (Material dimension) และมิติเชิงอุดมการณ์ (Ideological dimension) มาจากข้อถกเถียงในกลุ่มวรรณกรรมเรื่องการสร้างรัฐและชาติ ได้แก่ Barry Buzan, *People, State and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* (London: Harvester Wheatsheaf, 1991), Ch.2; Joel Migdal, “Researching the State,” in Mark Lichbach and Alan Zukerman (Eds.), *Comparative Politics: Rationality, Culture, and Structure* (Second Edition) (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 165-168; and Kalevi J. Holsti, *The State, War, and the State of War* (New York: Cambridge University Press, 1996),

กองบัญชาการกองทัพไทย ซึ่ง “มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการ สั่งการและกำกับดูแลการดำเนินงานของ กองทัพไทยในการเตรียมกำลัง การป้องกันราชอาณาจักร และการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร”³ ได้จัดตั้ง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรขึ้นในปี พ.ศ.2498 เพื่อ “ประศาสน์วิทยาการด้านการป้องกันราชอาณาจักรให้แก่ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน เพื่อให้เกิดความสำนึกและตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกัน ในอันที่จะต้องป้องกัน ต่อสู้ การจัดสรรกำลัง การปกครองและการรักษาความสงบของประเทศ”⁴ ทั้งนี้ เพื่อ ตอบสนองแผนที่ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรใน “การประศาสน์วิทยาการและ การวิจัยด้านความมั่นคง” รวมทั้ง “การแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคง”⁵ วิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักรได้ดำเนินการจัดพิมพ์วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์ต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 67 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2501 จวบ ปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2567) ในทางหนึ่ง วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์พิมพ์เผยแพร่บทวิเคราะห์ บทความทางวิชาการและ งานวิจัยของทั้งผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ภายใต้การกำกับดูแลของกอง

4-90. สามารถพิจารณาข้อถกเถียงดังกล่าวนี้เพิ่มเติมได้ที่ Chayanit Poonyarat, *Building a Nation, Breaking a Nation: Disparity in National Identity and Political Loyalty among the Muslim-Malays of Thailand* (PhD Dissertation submitted to the School of International Service, American University, 2023), 14-18.

³ “วิสัยทัศน์ ภารกิจ พันธกิจ” ใน *กองบัญชาการกองทัพไทย*, <https://rtarf.mi.th/agency> (เข้าถึงเมื่อ 28 กันยายน 2566).

⁴ “ความเป็นมา/ประวัติสถาบัน” ใน *วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร*, <https://www.thaindc.org/17884767/ความเป็นมาประวัติสถาบัน> (เข้าถึงเมื่อ 26 กันยายน 2566).

⁵ “วิสัยทัศน์ ค่านิยมหลัก พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์” ใน *วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร*, <https://www.thaindc.org/วิสัยทัศน์> (เข้าถึงเมื่อ 28 กันยายน 2566).

บรรณาธิการของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร⁶ ในอีกทางหนึ่ง ข้อเขียนที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารรัฐศาสตร์
เหล่านี้มักถูกนำมาใช้ประกอบการค้นคว้าและการจัดการเรียนการสอนภายในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรด้วย⁷
ดังนั้นแล้วการสำรวจข้อเขียนทางวิชาการและงานศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความรุนแรงและ
สันติภาพซึ่งได้รับการตีพิมพ์อยู่ในวารสารรัฐศาสตร์ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นับตั้งแต่ฉบับแรกที่
ตีพิมพ์ออกมาในปี พ.ศ.2501 จวบจนฉบับล่าสุดในปี พ.ศ.2567 นั้น น่าจะมีส่วนช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจ
มิติเชิงอุดมการณ์ (Ideological dimension) ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติและองค์ความรู้ที่กองทัพไทย อันเป็นตัวแสดง
สำคัญในพลวัตความขัดแย้ง ความรุนแรง และสันติภาพของสังคมไทย ใช้ในการรับมือกับความขัดแย้งและความ
รุนแรง ตลอดจนความพยายามสร้างสันติภาพขึ้นในสังคมนี้ให้กระจ่างขึ้นได้บ้างไม่มากก็น้อย

โครงการวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสำคัญ โดยจะ
รวบรวม ประมวลและวิเคราะห์ข้อเขียนเชิงวิชาการและผลงานการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้ง
ความรุนแรงและสันติภาพ ซึ่งตีพิมพ์อยู่ในวารสารรัฐศาสตร์ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ซึ่งตีพิมพ์ออกมาเมื่อปี พ.ศ.2501
จวบจนปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2567 รวมจำนวนวารสารทั้งสิ้น 264 ฉบับ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเขียนเชิง
วิชาการดังกล่าวนี้มุ่งให้ความสำคัญกับ (1) การระบุและจัดกลุ่มแบบแผนองค์ความรู้เกี่ยวกับความขัดแย้ง ความ

---

⁶ “เกี่ยวกับวารสาร” ใน ระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย, <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rattthapirak/about> (เข้าถึงเมื่อ 28 กันยายน 2566).

⁷ ข้อมูลจากกองบรรณาธิการของวารสารรัฐศาสตร์ (อีเมลถึงผู้วิจัยเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2566).

รุนแรงและสันติภาพ ตลอดจน (2) วิเคราะห์ว่าองค์ความรู้ที่ปรากฏอยู่ในวารสารรัฐศาสตร์ศึกษาดังกล่าวมีความเปลี่ยนแปลงไปในยุคสมัยต่าง ๆ หรือไม่และอย่างไร และ (3) เปรียบเทียบองค์ความรู้ในวารสารดังกล่าวกับองค์ความรู้เรื่องความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพในระดับนานาชาติเป็นสำคัญ

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

กองทัพไทย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 เหล่าทัพ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ในสังกัด กระทรวงกลาโหม มีภารกิจสำคัญในการ “ป้องปราม ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ” ที่หมายรวมถึง การรักษาและปกป้องอธิปไตยของชาติ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศและภัยก่อการร้าย ตลอดจน “การจัดกำลัง ยุทธโศปกรณ์/เครื่องมือในกรอบของสหประชาชาติเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการกิจเพื่อสันติภาพ”⁸ ภารกิจดังกล่าวนี้ส่งผลให้กองทัพไทยมีบทบาทสำคัญในการรับมือกับความขัดแย้งและความรุนแรง ตลอดจนการรักษาสันติภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ทั้งนี้ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเสริมสร้างความเข้มแข็งมั่นคงแก่รัฐไทย กองทัพไทยจำเป็นต้องดำเนินภารกิจโดยให้ความสำคัญกับทั้งในมิติเชิงวัตถุและมิติเชิงอุดมการณ์ควบคู่กันไป มิติเชิงวัตถุ (Material dimension) ของกองทัพประกอบด้วยกองกำลังทหารและอาวุธยุทธโศปกรณ์ ซึ่งเป็นส่วนที่จับต้องได้และมักถูกมองว่าเป็นหัวใจหลักของการปฏิบัติการทางทหาร ทว่า มิติเชิงวัตถุแต่เพียงลำพังย่อมไม่สามารถสร้างความมั่นคงและสงบเรียบร้อยได้อย่างยั่งยืน กองทัพจำเป็นต้องพึ่งพามิติเชิงอุดมการณ์ (Ideological dimension) ซึ่งได้แก่ การเสริมสร้างองค์ความรู้ ตลอดจนการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุม และยุทธวิธีในการรับมือกับความขัดแย้งและความรุนแรงในหลากหลายรูปแบบควบคู่กันไปด้วย องค์ความรู้เหล่านี้ย่อมต้องครอบคลุมทั้งการทำความเข้าใจ

⁸ “ภารกิจและอำนาจหน้าที่” ใน *กองทัพบก*, <https://shorturl.at/04iVs> (เข้าถึงเมื่อ 10 มิถุนายน 2568).

เข้าใจสาเหตุ ตลอดจนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความขัดแย้งและความรุนแรง รวมทั้งการขบคิดและนำเสนอแนววิธีการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนอีกด้วย⁹

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ถือเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยที่สำคัญของกองทัพไทยซึ่งมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้และบุคลากรของกองทัพ ผ่านการจัดการศึกษาด้านความมั่นคง การป้องกันราชอาณาจักร และการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้และวิสัยทัศน์ให้กับทั้งบุคลากรในกองทัพและภาคส่วนอื่น ๆ ของสังคม วารสารรัฐศาสตร์เป็นสื่อที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรจัดทำขึ้นเพื่อมุ่งเผยแพร่ความรู้ด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศ ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาวิจัยด้านยุทธศาสตร์และบทเรียนเกี่ยวกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ดังนั้นแล้ววิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรและวารสารรัฐศาสตร์จึงสะท้อนถึงความพยายามในการพัฒนาขีดความสามารถและความรู้ของบุคลากรในกองทัพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในการรับมือกับความขัดแย้งและความรุนแรง

---

⁹ ดูข้อถกเถียงเรื่องมิติเชิงวัตถุ (Material dimension) และมิติเชิงอุดมการณ์ (Ideological dimension) ในการสร้างเสริมความมั่นคงแก่รัฐใน Chayanit Poonyarat, *Building A Nation, Breaking A Nation: Disparity in National Identity and Political Loyalty among the Muslim-Malays of Thailand* (PhD Dissertation submitted to School of International Service, American University, 2023), 15-18; Cullen S Hendrix, “Measuring state capacity: Theoretical and Empirical Implications for the Study of Civil Conflict” in *Journal of Peace Research* 47 (3) (May 2010, Special Issue on State Capacity and Civil War): 273-285; and Kalevi J. Holsti, *The State, War, and the State of War* (New York: Cambridge University Press, 1996), 82-98.

หลากหลายรูปแบบ ตลอดจนการรักษาสันติภาพและสร้างเสถียรภาพในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทสากล

การศึกษาในสาขาวิชา “สันติศึกษา” (Peace Studies) และ/หรือ “การวิจัยสันติภาพ” (Peace Research) นั้นถือเป็นศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์หลักที่ชัดเจนเพื่อมุ่งทำความเข้าใจถึงรากฐานและสาเหตุที่เป็นต้นกำเนิดของความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนปัจจัยและเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน¹⁰ ดังนั้นแล้ว ในสาขาวิชาสันติศึกษาและการวิจัยสันติภาพจึงมีคำและแนวคิด (Concept) สำคัญที่เป็นหมุดหมายและมีส่วนกำหนดขอบเขตในการศึกษาวิจัยองค์ความรู้หลักในสาขาวิชานี้อยู่อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ (1) แนวคิดเรื่องสันติภาพ (Peace) (2) แนวคิดเรื่องความรุนแรง (Violence) และ (3) แนวคิดเรื่องความขัดแย้ง (Conflict)

1. สันติภาพ (Peace)

สันติภาพเป็นหนึ่งในคำศัพท์และแนวคิดที่มีการโต้เถียงกันมากที่สุดในหมู่นักศึกษาด้านสันติภาพทั่วโลก ในทางหนึ่ง มีความพยายามจะให้คำจำกัดความของคำว่าสันติภาพอย่างเฉพาะเจาะจงว่าหมายถึง สภาวะที่ปราศจากสงครามหรือความรุนแรงทางกายภาพ แนวคิดดังกล่าวนี้มักจะถูกเรียกขานว่าเป็น “สันติภาพเชิงลบ” (Negative peace) ขณะที่ในอีกแง่หนึ่ง นักศึกษาด้านสันติภาพจำนวนไม่น้อยก็ถกเถียงว่าสันติภาพ

---

¹⁰ Carolyn Stephenson, “Peace Studies, Overview” in Lester Kurtz (Ed.), *Encyclopedia of Violence, Peace & Conflict* (2nd Edition), Volume 2. (MO: Elsevier, 2008), 1534.

จำเป็นต้องถูกนิยามและตั้งเป้าหมายให้กว้างไกลไปกว่าเพียงแค่สภาวะที่ปราศจากสงครามและความรุนแรงทางกายภาพ หากยังต้องหมายรวมถึงโครงสร้างทางสังคมที่เป็นธรรม ตลอดจนทัศนคติและวัฒนธรรมที่เชิดชูความเท่าเทียม ความยุติธรรมและความร่วมมือกันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ด้วย แนวคิดประการหลังนี้มักถูกเรียกขานว่าเป็น “สันติภาพเชิงบวก” (Positive peace)¹¹

ในขณะที่แนวคิดเรื่องสันติภาพเชิงลบ (Negative peace) มักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการนิยามและกำหนดขอบเขตของสันติภาพที่คับแคบจนเกินไป คือมุ่งพิจารณาแต่เพียงการกำจัดสงครามและความรุนแรงทางกายภาพ จนมีผลละเลยการทำความเข้าใจและมุ่งกำจัดความรุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและความทุกข์ยากต่อมนุษย์ ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนได้ไม่น้อยไปกว่ากัน ในทางกลับกัน แนวคิดเรื่องสันติภาพเชิงบวก (Positive peace) ก็มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการนิยามสันติภาพที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) ทำให้ยากต่อการประเมินและศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเป็นการกำหนดขอบเขตของสันติภาพที่อาจกว้างขวางเกินไปจนยากจะทำให้เกิดขึ้นจริงได้ในทางปฏิบัติ¹²

---

¹¹ การถกเถียงเรื่องสันติภาพเชิงลบ (Negative peace) และสันติภาพเชิงบวก (Positive peace) ปรากฏครั้งแรกในข้อเขียน Johan Galtung ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาของสันติศึกษายุคใหม่ ดู Johan Galtung, “Violence, Peace, and Peace Research” in *Journal of Peace Research* 6 (3) (1969): 167–191.

¹² Carolyn Stephenson, “Peace Studies, Overview” in Lester Kurtz (Ed.), *Encyclopedia of Violence, Peace & Conflict* (2nd Edition), Volume 2. (MO: Elsevier, 2008), 1534; and Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, and Hugh Miall, *Contemporary Conflict Resolution* (Cambridge: Polity, 2011), 11-12.

2. ความรุนแรง (Violence)

หนึ่งในกรอบแนวคิดเรื่องความรุนแรงอันเป็นที่รู้จักและกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลายที่สุดถูกนำเสนอโดย Johan Galtung ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของสันติศึกษายุคใหม่ ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรุนแรงทางตรง (Direct violence) หรือความรุนแรงเชิงกายภาพ (Physical violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence)

Galtung นำเสนอและถกเถียงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงเชิงกายภาพและความรุนแรงเชิงโครงสร้างเป็นครั้งแรกในบทความ “Violence, Peace, and Peace Research” ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร *Journal of Peace Research* เมื่อปี ค.ศ.1969¹³ โดยเขานิยามว่าความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงเชิงกายภาพ (Direct or physical violence) หมายถึง “การทำร้ายร่างกายผู้อื่นด้วยเจตนา” (physical harming other humans with intention)¹⁴ ถือเป็นความรุนแรงที่สามารถมองเห็นการกระทำและตัวผู้กระทำ ตลอดจนเหยื่อของความรุนแรงได้อย่างชัดเจน¹⁵ ในข้อเขียนดังกล่าว Galtung ยังอภิปรายเพิ่มเติมเอาไว้ว่า นอกเหนือจากความรุนแรงเชิงกายภาพที่สามารถเห็นด้วยตาเปล่าได้ชัดเจนแล้ว ในโลกนี้ยังเต็มไปด้วยความรุนแรงอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพหรือความเป็นไปได้ (The potential) และสิ่งที่

---

¹³ See Johan Galtung, “Violence, Peace, and Peace Research” in *Journal of Peace Research* 6 (3) (1969), 167-191.

¹⁴ *Ibid.*, 169 and 182.

¹⁵ *Ibid.*, 171.

เป็นจริง (The actual)¹⁶ ถือเป็นความรุนแรงที่ตัวผู้กระทำและเหยื่อไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง¹⁷

ทั้งนี้ Galtung ยกตัวอย่างเอาไว้ที่น่าสนใจว่า หากคน ๆ หนึ่งต้องเสียชีวิตด้วยวัณโรคในศตวรรษที่ 18 นั้น

ย่อมไม่อาจพิจารณาได้ว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เนื่องจากการเสียชีวิตด้วยโรคพื้นฐานจำนวนมากไม่

สามารถป้องกันหรือหลีกเลี่ยงได้ในห้วงเวลาดังกล่าวที่เทคโนโลยีทางการแพทย์ยังไม่ก้าวหน้าทันสมัยเท่ากับใน

ปัจจุบัน ทว่า หากใครคนหนึ่งต้องเสียชีวิตด้วยวัณโรคในปัจจุบันนี้ นั้นย่อมต้องถือว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้

เกิดขึ้นแล้ว เนื่องจากในปัจจุบัน โลกมีความความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่สามารถป้องกันโรคภัย

พื้นฐานดังกล่าวได้โดยไม่ยากเย็นนัก¹⁸ ทว่า ในปัจจุบันที่ผู้คนจำนวนมากยังคงต้องเสียชีวิตด้วยโรคพื้นฐาน อาทิ

ข้อมูลในปี ค.ศ.2022 ระบุว่าทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตจากวัณโรคประมาณ 1.3 ล้านคนโลก¹⁹ ทั้ง ๆ ที่เป็นโรคภัยไข้เจ็บที่

สามารถป้องกันและรักษาได้โดยง่าย ย่อมสะท้อนว่าโลกประสบปัญหาในการจัดสรรโครงสร้างทรัพยากรและลำดับ

ความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ หรือที่ Galtung นิยามว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั่นเอง ทั้งนี้ Galtung เสนอว่า

เราสามารถทำความเข้าใจและแทนที่แนวคิดเรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วยคำหรือแนวคิดเรื่อง “ความ

อยุติธรรมทางสังคม” (Social injustice) ได้เช่นกัน²⁰

---

¹⁶ *Ibid.*, 168.

¹⁷ *Ibid.*, 171.

¹⁸ *ibid.*, 168.

¹⁹ “สถานการณ์และการดำเนินงานวัณโรคของประเทศไทย” ใน *กองวัณโรค*, <https://shorturl.at/ymtqt>, เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2568.

²⁰ Johan Galtung, “Violence, Peace, and Peace Research” in *Journal of Peace Research* 6 (3) (1969), 171.

ต่อมาอีกกว่า 21 ปี ในปี ค.ศ.1990 Johan Galtung นำเสนอแนวคิดเพิ่มเติมในการทำความเข้าใจเรื่อง ความรุนแรง ผ่านบทความของเขาเรื่อง “Cultural Violence” ในข้อเขียนดังกล่าว Galtung อภิปรายถึงแนวคิด ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence) ว่าหมายถึง “แง่มุมทางวัฒนธรรมที่สามารถถูกนำมาใช้เพื่อให้ความชอบธรรมแก่ความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” (Aspects of culture that can be used to legitimize violence in direct or structural form)²¹ แง่มุมทางวัฒนธรรมดังกล่าว อาจได้แก่ ศาสนา อุดมการณ์ ตลอดจนภาษาและศิลปะ²²

การขยายขอบเขตของการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องความรุนแรงที่กว้างขวางไปกว่าเพียงแค่ความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงเชิงกายภาพนั้น สัมพันธ์เชื่อมโยงการขยายขอบเขตแนวคิดเรื่องสันติภาพที่กว้างขวางไปกว่าสภาวะที่ปราศจากสงครามและความรุนแรงเชิงกายภาพอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ สันติภาพเชิงลบ (Negative peace) หมายถึงสภาวะที่ปราศจากสงคราม ความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงเชิงกายภาพ (Direct or physical violence) ขณะที่สันติภาพเชิงบวก (Positive peace) สื่อความหมายถึง สันติภาพที่เป็นผลมาจากการใคร่ครวญ ทำความเข้าใจและมุ่งกำจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมนั่นเอง

---

²¹ See Johan Galtung, “Cultural Violence,” *Journal of Peace Research* 27 (3) (1990), 291.

²² *Ibid.*

3. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้ง หมายถึงสภาวะที่ฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันรับรู้ว่ามีเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกัน (a state in which the parties involved perceive that they have mutually incompatible goals)²³ ทั้งนี้เป็นที่รับรู้และยอมรับโดยทั่วกันในหมู่นักวิชาการด้านสันติศึกษาว่าความขัดแย้งเป็น คุณลักษณะสากลของสังคมมนุษย์ กล่าวคือ ไม่มีสังคมมนุษย์ใดที่จะปราศจากความขัดแย้งไปได้ เนื่องจากมนุษย์เต็มไปด้วยความสนใจและความต้องการ ตลอดจนอุดมการณ์และคุณค่าที่แตกต่างกัน แม้ว่าพวกเขาจะเป็นสมาชิกของชนชาติ ชาติพันธุ์ นับถือศาสนาหรือพูดภาษาเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้ นักวิชาการที่ศึกษาด้านความขัดแย้งจำนวนไม่น้อยพยายามชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดผลเสียหายเสมอไป โดย Morton Deutsch นำเสนอว่าความขัดแย้งนั้นมีทั้งที่เป็น “ความขัดแย้งเชิงทำลายล้าง” (Destructive conflict) อันหมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลลบหรือความเสียหายต่อบุคคล องค์กร หรือความสัมพันธ์ และ “ความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์” (Constructive conflict) ซึ่งหมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเคารพ การค้นหาทางออกที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกได้²⁴

---

²³ *Contemporary Conflict Resolution*, 9.

²⁴ *Ibid.*, 8.

โดยทั่วไปความพยายามในการระงับและบรรเทาความขัดแย้งมักถูกแบ่งแยกออกเป็น 2 สำนักคิดที่สำคัญ ได้แก่ สำนักการแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict resolution) และสำนักการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้ง (Conflict transformation) นักวิชาการและนักปฏิบัติด้านความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพชื่อดัง เช่น John Paul Lederach พยายามแบ่งแยกว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง 2 สำนักคิดดังกล่าวแล้ว แนวทางการแก้ไขข้อขัดแย้งจะมุ่งเน้นที่เนื้อหาของความขัดแย้ง (Content-centered) ในขณะที่แนวทางการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้งมุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง (Relationship-centered) นอกจากนี้ Lederach ยังชี้ว่า แนวทางการแก้ไขข้อขัดแย้งมุ่งเน้นไปที่การแสวงหาข้อตกลงในทันที (Immediate agreement) ในขณะที่แนวทางการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้งมุ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการในระยะยาว (Long-term process) และขณะที่การแก้ไขข้อขัดแย้งมักจะมุ่งมั่นเพียงการลดระดับความรุนแรง ทว่าการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้งกลับไม่ปฏิเสธความจำเป็นที่จะเพิ่มระดับความขัดแย้งในบางกรณี เพื่อมุ่งแสวงหาการเปลี่ยนแปลงอันสร้างสรรค์ในระยะยาว²⁵ อย่างไรก็ตาม ใ้ว่านักวิชาการด้านสันติศึกษาทุกคนจะเห็นด้วยกับข้อถกเถียงของ Lederach ตรงกันข้าม นักวิชาการด้านสันติศึกษาจำนวนไม่น้อยเห็นว่าการแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict resolution) และการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้ง (Conflict transformation) นั้นไม่สามารถแบ่งแยกออก

---

²⁵ John Paul Lederach, *Little Book of Conflict Transformation: Clear Articulation of the Guiding Principles by a Pioneer in the Field* (New York: Good Books, 2003), 33.

จากกันได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด พวกเขากลับเห็นว่าการแปรเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้งเป็นเพียงระดับที่ลึกซึ้งที่สุดของแนวทางการแก้ไขข้อขัดแย้งเท่านั้น²⁶

โครงการวิจัยนี้มุ่งใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งเหล่านี้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และจัดระเบียบเนื้อหาที่ได้จากการอ่านและวิเคราะห์ข้อเขียนเชิงวิชาการที่ปรากฏในวารสารรัฐศาสตร์ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นับตั้งแต่อดีต (พ.ศ.2501) จวบจนปัจจุบัน (พ.ศ.2567)

---

²⁶ *Contemporary Conflict Resolution*, 9.

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทบทวนวรรณกรรม (Literature review) บรรดาบทความและข้อเขียนเชิงวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพ ซึ่งตีพิมพ์อยู่ในวารสารรัฐศาสตร์กรีซของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นับตั้งแต่ฉบับแรก ซึ่งตีพิมพ์ออกมาในปี พ.ศ.2501 จวบจนวารสารฉบับล่าสุดในปี พ.ศ.2567 เพื่อมุ่งสำรวจและทำความเข้าใจทัศนคติและองค์ความรู้ที่กองทัพไทย อันเป็นตัวแสดงสำคัญใน พลวัตความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพในสังคมไทย สมทานเพื่อใช้ในการรับมือกับความขัดแย้งและความรุนแรง ตลอดจนความพยายามสร้างสันติภาพในสังคมไทยและระหว่างประเทศ

โครงการวิจัยนี้มุ่งสำรวจและวิเคราะห์ข้อเขียนเชิงวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพในวารสารรัฐศาสตร์กรีซ นับตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์ที่ตีพิมพ์ออกมาเมื่อมกราคม พ.ศ.2501 จวบจนฉบับล่าสุด ในปี พ.ศ.2567 โดยพบว่า ในช่วงเวลาระหว่าง ปี พ.ศ.2501 จนถึง พ.ศ.2565 วารสารรัฐศาสตร์กรีซของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรจัดพิมพ์ออกมาเป็นราย 3 เดือน ดังนั้นในแต่ละปีจึงมีการตีพิมพ์วารสารออกมาทั้งสิ้น 4 ฉบับ ได้แก่ (1) ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม (2) ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (3) ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และ (4) ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม หลังจากนั้นคือนับตั้งแต่ปีที่ 65 ของวารสารฯ หรือปี

พ.ศ.2566 เป็นต้นมา วารสารรัฐศาสตร์กรีฑามีการปรับเปลี่ยนมาตีพิมพ์เป็นราย 6 เดือนและเผยแพร่เพียงปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

ทั้งนี้ จากการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online หรือ ThaiJO) พบว่าในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถสืบค้นวารสารรัฐศาสตร์กรีฑาย้อนหลังไปได้ถึงเพียง ปีที่ 57 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ปี พ.ศ.2558 เท่านั้น ทว่าการสอบถามเพิ่มเติมจากกองบรรณาธิการของวารสารฯ พบว่า ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงวารสารรัฐศาสตร์กรีฑาฉบับอื่น ๆ ในรูปแบบรูปเล่มได้ในห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม จากการสืบค้นวารสารรัฐศาสตร์กรีฑาในห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรนั้น พบว่ามีการเก็บรวบรวมวารสารดังกล่าวในรูปแบบรูปเล่มย้อนไปจนถึงเพียงในปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ปี พ.ศ.2504 เท่านั้น การสำรวจของผู้วิจัยยังพบอีกว่าไม่สามารถเข้าถึงหรือไม่ปรากฏรูปเล่มและเนื้อหาของวารสารฯ ในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online) และห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จำนวนทั้งสิ้น 16 ฉบับ ได้แก่ (1 และ 2) วารสารรัฐศาสตร์กรีฑา ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 และ 2 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2506) (3) วารสารรัฐศาสตร์กรีฑา ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน พ.ศ.2534) (4) วารสารรัฐศาสตร์กรีฑา ปีที่ 34 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2535) (5) วารสารรัฐศาสตร์กรีฑา ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2536) (6) วารสารรัฐศาสตร์กรีฑา ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน พ.ศ.2537) (7) วารสารรัฐศาสตร์กรีฑา ปีที่ 37 ฉบับที่ 1 (มกราคม-

มีนาคม พ.ศ.2538) (8) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 38 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ.2539) (9) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 41 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2542) (10) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 47 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2548) (11) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 51 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2552) (12) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 52 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2553) (13) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2554) (14) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 54 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ.2555) (15) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 55 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2556) และ (16) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 56 ฉบับที่ 3 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2556) ดังนั้นแล้ว ในรายงานวิจัยฉบับนี้จึงครอบคลุมข้อเขียนเชิงวิชาการที่มีเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพในวารสารรัฐศาสตร์ นับตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน พ.ศ. 2504) จนถึงปีที่ 66 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.2567) รวมทั้งสิ้น 236 ฉบับ นับเป็นข้อเขียนเชิงวิชาการทั้งสิ้นจำนวน 1,437 ชิ้น

การคัดเลือกข้อเขียนเชิงวิชาการจากวารสารรัฐศาสตร์เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยอาศัยการพิจารณาจากชื่อเรื่องของบทความที่ปรากฏในสารบัญชของวารสารฯ เป็นเบื้องต้น โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (Keywords) ที่เกี่ยวข้อง ทั้งคำว่า “ความขัดแย้ง” “ความรุนแรง” และ “สันติภาพ” รวมไปถึงคำสำคัญที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาทิ คำว่า “สงคราม” “อาวุธ” “การก่อการร้าย” และ “ความมั่นคง” เป็นต้น จากชื่อเรื่องของ

ข้อเขียนเชิงวิชาการเหล่านี้ ผู้วิจัยอ่านและวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้ง ความรุนแรงและ

สันติภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การรวบรวมข้อเขียนเชิงวิชาการจากวารสารรัฐศาสตร์ ปีตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์ (พ.ศ.2501) จวบจนปัจจุบัน (พ.ศ.2567) เฉพาะเท่าที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้ จากทั้งในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online หรือ ThaiJO) และห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (นับตั้งแต่วารสารฯ ฉบับปีที่ 3 พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ยกเว้นวารสารฯ ที่ไม่ปรากฏ ทั้งในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทยและที่ห้องสมุดของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จำนวน 33 ฉบับ)²⁷ ในโครงการวิจัยนี้ครอบคลุมวารสารฯ ทั้งสิ้นจำนวน 246 ฉบับ นับเป็นข้อเขียนเชิงวิชาการที่ปรากฏในวารสารฯ ดังกล่าวทั้งสิ้นจำนวน 1,437 ชิ้น

---

²⁷ ได้แก่ (1 และ 2) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 และ 2 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2506) (3) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน พ.ศ.2534) (4) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2535) (5) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2536) (6) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน พ.ศ.2537) (7) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 37 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2538) (8) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 38 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ.2539) (9) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 41 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2542) (10) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 47 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2548) (11) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 51 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2552) (12) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 52 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2553) (13) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2554) (14) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 54 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ.2555) (15) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 55 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2556) และ (16) วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 56 ฉบับที่ 3 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2556)

ในบรรดาข้อเขียนเชิงวิชาการที่ปรากฏในวารสารรัฐศาสตร์ มีข้อเขียนบางชิ้นที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาว จึงถูกตัดแบ่งนำเสนอในวารสารฯ มากกว่า 1 ฉบับติดต่อกัน อาทิ บทความเรื่อง “ขบวนการก่อการร้ายสากล” โดย พ.อ.อนุชาติ บุนนาค ถูกแบ่งตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ฯ รวมทั้งสิ้น 3 ฉบับ ได้แก่ วารสารฯ ปีที่ 40 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ.2541) วารสารฯ ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2542) และวารสารฯ ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน พ.ศ.2542)²⁸ หรือข้อเขียนเรื่อง “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar” โดย พ.อ.อนุชาติ บุนนาค ก็ถูกแบ่งการนำเสนอออกถึง 8 ตอน ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ฯ ตั้งแต่ฉบับปีที่ 44 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ.2545) เรื่อยไปจนถึงฉบับปีที่ 45 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2546)²⁹ เป็นต้น ในส่วนของเนื้อหา ผู้วิจัยพบว่าข้อเขียนที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ฯ ครอบคลุมเนื้อหาหลากหลาย

---

²⁸ ดู พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การก่อการร้ายสากล” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 40 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2541), 109-127; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “ขบวนการก่อการร้ายสากล ตอนที่ 2: กลุ่มฮามาส” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2542), 55-75; และ พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “ขบวนการก่อการร้ายสากล ตอนที่ 3: ขบวนการปลดปล่อยพยัคฆ์หม้อแฉม” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2542), 121-123.

²⁹ ดู พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 1/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 43 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2544), 66-69; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 2/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 44 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2545), 123-126; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 3/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2545), 115-118; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 4/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 44 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2545), 22-24; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 5/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 44 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2545), 93-96; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 6/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 45 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2546), 37-40; พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 7/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 45 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2546), 59-63; และ พ.อ.อนุชาติ บุนนาค, “การวิเคราะห์หนังสือเรื่อง War and Antiwar ตอนที่ 8/8” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ฯ* ปีที่ 45 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2546), 97-99.

ประเด็นและไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงประเด็นเกี่ยวกับสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งเท่านั้น ตัวอย่างของบรรดาข้อเขียนที่น่าสนใจและกระทัดรัดน่าประหลาดใจที่ปรากฏอยู่ในวารสารฯ ได้แก่ ข้อเขียนเรื่อง “การผลิตครู”³⁰ “การช่วยเหลือชาวนาไทย”³¹ “เรื่องของการนอนไม่หลับ”³² “ควันบุหรี”³³ “จตุคามรามเทพ”³⁴ เรื่อยไปจนถึง “ระบบควบคุมรถไฟฟ้ายนต์โนมิติ”³⁵ เป็นต้น

สำหรับข้อเขียนเชิงวิชาการที่มีเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งนั้น ผู้วิจัยอาศัยการพิจารณาจากชื่อของบทความที่ปรากฏในสารบัญชของวารสารฯ โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (Keywords) ที่เกี่ยวข้อง ทั้งคำว่า “สันติภาพ” “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง” รวมไปถึงคำสำคัญที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาทิ คำว่า “สงคราม” “อาวุธ” “การก่อการร้าย” และ “ความมั่นคง” เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์และอภิปรายผลการสำรวจวรรณกรรมข้อเขียนเชิงวิชาการในวารสารรัฐศาสตร์ฯ ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

---

³⁰ บุญถิ่น อัตถากร, “การผลิตครู” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2504), 119-142.

³¹ พล ท.แสวง เสนาณรงค์, “การช่วยเหลือชาวนาไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2511), 1-16.

³² พินิจ วรรณิเวชศิลป์, “เรื่องของการนอนไม่หลับ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2512), 109-114.

³³ กมลวรรณ สังขวาสี, “ควันบุหรี” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2519), 97-102.

³⁴ ขุนเจนระจา, “จตุคามรามเทพ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 49 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2550), 34-39.

³⁵ รัชกร นรนาถตระกูล, “ระบบควบคุมรถไฟฟ้ายนต์โนมิติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 64 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2565), 54-64.

- (1) กลุ่มข้อเขียนที่ชื่อบทความประกอบด้วยคำว่า “สันติภาพ” “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง” และ
- (2) ข้อเขียนที่ชื่อบทความประกอบด้วยคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพ

1. ข้อเขียนที่ชื่อบทความประกอบด้วยคำว่า “สันติภาพ” “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง”

คำสำคัญที่ปรากฏในชื่อหัวข้อบทความทางวิชาการ	จำนวนบทความทางวิชาการ
สันติ, สันติภาพ, Peace	15
รุนแรง, ความรุนแรง, Violence	0
ขัดแย้ง, ความขัดแย้ง, Conflict	7
รวมทั้งสิ้น	22

ตารางที่ 1: บทความที่ปรากฏคำสำคัญ “สันติภาพ” “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง” ในชื่อบทความในวารสารรัฐศาสตร์

การสำรวจข้อเขียนเชิงวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งอย่างเคร่งครัด โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (Keywords) ได้แก่ คำว่า “สันติภาพ” “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง” ที่ปรากฏอยู่ในชื่อของบทความ พบว่ามีข้อเขียนเชิงวิชาการในวารสารรัฐศาสตร์ที่ชื่อของบทความปรากฏคำว่า “สันติภาพ” “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง” อยู่รวมทั้งสิ้นเพียง 22 ชิ้นเท่านั้น โดยสามารถแบ่งเป็นข้อเขียนที่ชื่อบทความซึ่งปรากฏคำว่า (1) “สันติ” “สันติภาพ” หรือ “Peace” ในชื่อของบทความจำนวน 15 ชิ้น และ (2) ปรากฏคำว่า “ขัดแย้ง” “ความขัดแย้ง” หรือ “Conflict” ในชื่อของบทความ จำนวน 7

ขึ้น ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่า ในบรรดาข้อเขียนที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์กลับไม่พบข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “รุนแรง” “ความรุนแรง” หรือ “Violence” ในชื่อเรื่องของบทความเลยแม้แต่ชิ้นเดียว³⁶

1.1 ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “สันติ” “สันติภาพ” หรือ “Peace” ในชื่อบทความ

ผู้วิจัยพบว่า ข้อเขียนเชิงวิชาการที่ชื่อของบทความปรากฏคำว่า “สันติ” “สันติภาพ” หรือ “Peace” ในวารสารรัฐศาสตร์ มีเนื้อหาที่ค่อนข้างหลากหลาย ตั้งแต่ข้อถกเถียงและข้อเสนอแนะเชิงแนวคิด นโยบาย เรื่อยไปจนถึงบทบาทของตัวแสดงต่าง ๆ ในการสร้างและรักษาสันติภาพ ทั้งโดยกองทัพและองค์กรระหว่างประเทศ

ในกลุ่มข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสันติภาพในเชิงแนวคิด ไม่เพียง พ.อ.จากรุภัทร เรืองสุวรรณ เท่านั้นที่ทำทนาย “ความเชื่อ” สำคัญในหมู่ทหารและผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ว่า “สงครามเป็นธรรมชาติของมนุษย์” และ

---

³⁶ แม้จะปรากฏข้อเขียนที่มีหัวข้อซึ่งปรากฏคำว่า “รุนแรง” ในวารสารรัฐศาสตร์ อีกจำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ (1) คงกระพัน อินทรแจ้ง, “การเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมพื้นฐานและโครงสร้างพื้นฐาน ของโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 61 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2562), 8-26; (2) พิสิษฐ์ ผาสุข, “การบูรณาการ: การจัดการศพสนามทางทหารสู่การช่วยเหลือประชาชนในเหตุภัยพิบัติรุนแรง” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 61 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2562), 76-89; และ ณัฐนนท์ ประชุม, “แนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดในประเทศไทย: กรณีศึกษา แนวทางการพัฒนา ความร่วมมือระหว่างตำรวจภูธร ภาค 4 และภาคีเครือข่ายในการเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาผู้ป่วยจิตเวชอันเนื่องมาจากการใช้ยาเสพติด ก่อเหตุรุนแรงในชุมชน” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 66 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567), 38-47. อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้นับรวมบทความทั้ง 3 ชิ้นเข้ามาในการวิเคราะห์ของโครงการวิจัยนี้ เนื่องจากคำว่า “รุนแรง” ที่ปรากฏในบทความทั้ง 2 ชิ้นแรกเป็นเพียงข้อความที่มุ่งสื่อถึงระดับของความรุนแรงของผลกระทบของเทคโนโลยีและภัยพิบัติ ไม่ใช่การมุ่งอภิปรายถึงการกระทำหรือก่อความรุนแรงซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ ส่วนคำว่า “ก่อเหตุรุนแรงในชุมชน” ในชื่อบทความชิ้นที่สาม ก็ไม่ได้ปรากฏเนื้อหาการอภิปรายความที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในข้อเขียนดังกล่าวแต่อย่างใด ผู้วิจัยพบว่าข้อเขียนดังกล่าวมุ่งศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของตำรวจภูธรภาค 4 และเครือข่ายฯ เป็นสำคัญ

“สงครามเป็นทางออกทางเดียวที่จะยุติความขัดแย้งและนำมาซึ่งสันติภาพ”³⁷ หากแต่ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ก็อภิปรายไปในทิศทางที่สอดคล้องกันว่า แม้แต่รัฐ ซึ่งสังคมทั่วไปและนักรัฐศาสตร์ มักจะปักใจว่าไม่หลีกเลี่ยงความรุนแรงในการบังคับใช้อำนาจรัฐ ก็ยังสามารถและจำเป็นต้องคิดถึงทางเลือกที่ไม่ใช้ความรุนแรงได้ ด้วยการพยายามทำความเข้าใจการคัดค้านของผู้คนในกรณีที่เกี่ยวข้องกับฐานทรัพยากรหรือได้รับผลกระทบจากอภิมหาโครงการของรัฐว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องการการแก้ปัญหาในระดับโครงสร้างและดังนั้นรัฐจึงควรเลือกเผชิญหน้ากับความขัดแย้งกับประชาชนโดยเลือกใช้สันติวิธี ตลอดจนมุ่งสลายความเกลียดชังและไม่เป็นธรรมในสังคมด้วย³⁸ ในกลุ่มข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสันติภาพว่าด้วยบทบาทของตัวแสดงต่าง ๆ พล.ต.ศักดา แสงสนิท ได้อภิปรายให้เห็นถึงกลไกหลักของสหประชาชาติ อันได้แก่ สมัชชาใหญ่ คณะมนตรีความมั่นคงฯ และสำนักงานเลขาธิการฯ ที่ทำงานสอดประสานกันเพื่อมุ่ง “ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของประชาชาติ” ในบริบทโลกหลังสงครามเย็นที่ความขัดแย้งได้เปลี่ยนรูปแบบจากความขัดแย้งระหว่างขั้วอำนาจมาเป็นความขัดแย้งภายในประเทศ และมีที่มาจาก “ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนาและเผ่าพันธุ์ รวมทั้งการดิ้นรนแสวงหาเสรีภาพ”³⁹ ขณะที่ พล.ต. นพดล มังคละทน ก็อภิปรายถึงข้อเสนอในการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพของ

³⁷ พ.อ.จรรุภทร เรืองสุวรรณ, “แนวทางในการสร้างสันติภาพ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 43 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2544), 78.

³⁸ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, “สันติวิธีจากแ่งมุมของรัฐ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2547), 40-43.

³⁹ พล.ต.ศักดา แสงสนิท, “สหประชาชาติกับการรักษาสันติภาพโลก” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 52 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2553), 7-10;

อาเซียน ในฐานะ “นวัตกรรมใหม่” เพื่อสนับสนุนการทำงานของสหประชาชาติในการ “รักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค” แต่กลับไม่ได้รับการตอบรับจากสมาชิกอาเซียนมากนัก⁴⁰

1.2 ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “ขัดแย้ง” “ความขัดแย้ง” หรือ “Conflict” ในชื่อบทความ

จากการสำรวจวรรณกรรม ผู้วิจัยพบข้อเขียนเชิงวิชาการที่ชื่อบทความปรากฏคำว่า “ขัดแย้ง” “ความขัดแย้ง” หรือ “Conflict” รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ชิ้น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมืองและระหว่างกลุ่มอารยธรรม ตลอดจนแนวทาง ทศนคติและบทบาทของตัวแสดงต่าง ๆ ในการแก้ไขความขัดแย้ง

เป็นที่น่าสนใจว่า หากเรานำข้อเขียนที่อภิปรายถึงความขัดแย้งประเภทต่าง ๆ มาเรียงร้อยกันตามลำดับการตีพิมพ์ในวารสารฯ อาจสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่าบทความดังกล่าวมีส่วนสะท้อนรูปแบบของความขัดแย้งที่เปลี่ยนแปลงไปตามห้วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ข้อเขียนเรื่อง “ความขัดแย้งระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์” ที่ตีพิมพ์ในวารสารฯ ปี 2504 อภิปรายถึงความขัดแย้งในยุคสงครามเย็นที่เกิดขึ้น ไม่เพียงระหว่าง “ค่ายเสรีประชาธิปไตย” ที่นำโดยสหรัฐอเมริกา และ “ค่ายคอมมิวนิสต์” ที่นำโดยสหภาพโซเวียตเท่านั้น หากแม้แต่ภายใน

---

⁴⁰ ข้อเสนอในการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพของอาเซียน เคยถูกเสนอโดยอินโดนีเซีย เมื่อปี พ.ศ.2546 และโดยมาเลเซียในปี พ.ศ.2558 ดู พล.ต. นพดล มังคะละทนต์, “กองกำลังรักษาสันติภาพของอาเซียนกับการเสริมสร้างความมั่นคงของภูมิภาคอาเซียน” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 58 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2559), 56..

“ค่ายคอมมิวนิสต์” เองก็ยังเต็มไปด้วยความตึงเครียดและความขัดแย้งทั้งระหว่างมหาอำนาจ เช่น สหภาพโซเวียต และจีน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสังคมนิยมและการเป็นผู้นำในขบวนการคอมมิวนิสต์โลก รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ เช่น เวียดนาม เกาหลีเหนือและกัมพูชาอีกด้วย⁴¹ ทว่า หลังการสิ้นสุดสงครามเย็น ที่ความขัดแย้งระหว่าง “ค่ายเสรีประชาธิปไตย” และ “ค่ายคอมมิวนิสต์” สูญสลายไป วารสารรัฐศาสตร์ก็ตีพิมพ์บทความเรื่อง “อารยธรรมในตะวันออกกลางและความขัดแย้งระหว่างมุสลิมกับตะวันตก” ที่ล้อไปกับข้อเขียนอันโด่งดังของ Samuel Huntington ว่าด้วยการปะทะกันระหว่างอารยธรรม (The clash of civilization) ว่าความขัดแย้งในโลกยุคหลังสงครามเย็นนั้นหาใช่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์หรือเศรษฐกิจอีกต่อไป แต่เป็นความขัดแย้งที่มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นสำคัญ⁴²

ในส่วนของข้อเขียนที่อภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขความขัดแย้ง ในปี พ.ศ.2547 วารสารรัฐศาสตร์ตีพิมพ์ “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 187/2546 เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งสันติวิธี” นับเป็นครั้งแรกที่ภาครัฐโดยคณะรัฐมนตรีประกาศ “ให้องครรัฐ” ทั้งที่เป็น “องครรัฐที่มีโครงการขนาดใหญ่” ซึ่งจะ “มีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง” และ “องครรัฐที่มีส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะฝ่าย

---

⁴¹ พล.ท.ทักษ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, “ความขัดแย้งระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2504), 143-164.

⁴² พ.อ.ดร.อนุชาติ บุญนาค, “อารยธรรมในตะวันออกกลางและความขัดแย้งระหว่างมุสลิมกับตะวันตก” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 49 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2550), 22-33. ดูประกอบ Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (New York: Simon & Schuster, 1998).

ปกครอง ตำรวจ และทหาร” มุ่งจัดการความขัดแย้ง “ระหว่างผู้คนทุกหมู่เหล่าและระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยสันติวิธี”⁴³ คำสั่งนายกรัฐมนตรีฯ ดังกล่าวถึงกับเน้นย้ำว่า การจัดการความขัดแย้งในสังคมนั้น ต้อง “เริ่มต้นที่รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน”⁴⁴ บนฐานคิดที่ว่า “ความหลากหลายทางความเห็นและความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นฐานพลังของสังคมไทย”⁴⁵ ต่อมา ในปี พ.ศ.2560 วารสารฯ ก็ตีพิมพ์ข้อเขียนของ เฉลิม คุณาวิชานันท์ ซึ่งอภิปรายเกี่ยวกับบทบาท “ทหารในยุคหลังความขัดแย้ง” เอาไว้อย่างน่าสนใจว่า การที่ทหารจะทำหน้าที่ของตนได้ดีในยุคหลังความขัดแย้งย่อมจำเป็นต้องมีกรอบวิธีคิดใหม่ในการกำหนดปัญหาและภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นจากบริบทของสังคมไทย รวมทั้งบริบทด้านความมั่นคงและบริบทของการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไป⁴⁶ ข้อเขียนอีกชิ้นที่มีเนื้อหาว่าด้วยตัวแสดงและทัศนคติต่อการสร้างสันติภาพ อภิปรายถึงทัศนคติที่แตกต่างกันของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ต่อการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบว่า “ผู้ใหญ่” มักนิยมแนวทางการ

---

⁴³ “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 187/2546 เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งสันติวิธี” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2547), 37-39. ข้อเขียนนี้เป็นอีกเอกสารอีกชิ้นหนึ่งที่ปรากฏทั้งคำว่า “สันติภาพ” และ “ความขัดแย้ง” ในชื่อของข้อเขียน ผู้วิจัยนับรวมข้อเขียนนี้ทั้งในกลุ่มข้อเขียนที่มีคำว่า “สันติภาพ” และ “ความขัดแย้ง” แต่เลือกจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “ความขัดแย้ง” เนื่องจากพบว่าเนื้อหาของเอกสารเป็นนโยบายที่มุ่งวางแนวทางการจัดการและแก้ไขความขัดแย้งภายในสังคมไทยโดยแนวทางสันติวิธีเป็นสำคัญ

⁴⁴ *เพ็ญอ้วง*, 38.

⁴⁵ *เพ็ญอ้วง*.

⁴⁶ เฉลิม คุณาวิชานันท์, “ทหารในยุคหลังความขัดแย้ง” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 59 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2560), 127-134.

เปลี่ยนแปลงและแก้ไขความขัดแย้งแบบค่อยเป็นค่อยไป ขณะที่เยาวชนคาดหวังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ

การเมืองที่สามารถเห็นผลได้โดยเร็ว⁴⁷

2. ข้อเขียนที่ขี้อบทความประกอบด้วยคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้ง

คำที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติภาพ	จำนวนบทความทางวิชาการ
สงคราม	56
ความมั่นคง	50
การก่อการร้าย	13
รวมทั้งสิ้น	119

ตารางที่ 2: บทความที่ปรากฏคำสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งในข้อบทความในวารสารรัฐศาสตร์

เมื่อขยายการพิจารณาข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้ง

โดยพิจารณาจากชื่อของบทความทางวิชาการที่ปรากฏคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความขัดแย้ง ความรุนแรง

และสันติภาพ อันได้แก่ คำว่า “สงคราม” “ความมั่นคง” และ “การก่อการร้าย” จะพบว่ามึบทความที่ปรากฏคำ

⁴⁷ Maj.Nopadon Mungkalaton, “บทบาทของการรับรู้ของพลเรือนเกี่ยวกับสันติภาพคุณค่าและผลประโยชน์ในการแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย: การวิเคราะห์หลายกลุ่ม” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 60 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2561), 111-126.

ดังกล่าวอยู่ในชื่อของบทความในวารสารรัฐสภากรีกอยู่เป็นจำนวนมาก นั่นคือ มีข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “สงคราม” และ “ความมั่นคง” ในชื่อบทความเป็นจำนวนมากถึง 56 และ 50 ขึ้นตามลำดับ ขณะที่ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “การก่อการร้าย” ในชื่อบทความรวมทั้งสิ้นจำนวน 13 ขึ้นด้วยกัน

2.1 ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “สงคราม” ในชื่อบทความ

เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “สงคราม” ในชื่อของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภากรีกมีจำนวนมากถึง 56 ชิ้น ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนมากที่สุดในบรรดากลุ่มข้อเขียนที่สืบค้นจากคำสำคัญ (Keywords) ในโครงการวิจัยนี้ เนื้อหาของข้อเขียนที่ว่าด้วย “สงคราม” เหล่านี้ก็ครอบคลุมแง่มุมที่หลากหลายอย่างน่าสนใจ ข้อเขียนจำนวนหนึ่งนำเสนอการวิเคราะห์สาเหตุหรือเงื่อนไขของสงคราม ขณะที่บทความอีกจำนวนไม่น้อยอภิปรายถึงสงครามในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไทยและโลกต้องเผชิญ ทั้งในอดีต ปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคต ตลอดจนแนวทางที่กองทัพไทยพึงพิจารณาเพื่อรับมือกับสงครามหลากหลายรูปแบบเหล่านั้น

ข้อเขียนจำนวนหนึ่งที่ปรากฏคำว่า “สงคราม” ในชื่อของบทความมุ่งวิเคราะห์ทำความเข้าใจสาเหตุและเงื่อนไขของสงครามทั้งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตหรืออาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต⁴⁸ ทว่า ข้อเขียนอีกจำนวนไม่น้อยเป็น

---

⁴⁸ ดู พลเรือโท เฉลิม สติธถาวร, “สงครามปฏิวัติในทัศนะของโซเวียตและจีนแดง” ใน *วารสารรัฐสภากรีก* ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2511), 71-90; พล ร.ต.เฉลิม สติธถาวร, “สงครามน้ำมัน” ใน *วารสารรัฐสภากรีก* ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2507), 587-600; พล ต. จันทรคุปต์ สิริสุทธิ, “สงครามเย็น” ใน *วารสารรัฐสภากรีก* ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2510), 31-55; พล ท.เฉลิม มัทธนานนท์, “นัยทางการเมือง-การทหารของสงครามอาหรับ-อิสราเอล พ.ศ.2510” ใน *วารสารรัฐสภากรีก* ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2511), 109-116; พลตรีประกอบ จารุมณี, “สงครามการเมืองในทัศนะของจีนคณะชาติ” ใน *วารสารรัฐสภากรีก* ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2515), 125-134; พลเอกทวิช เสนีวงศ์ ณ อยุธยา,

บทอภิปรายที่คาดการณ์ถึง “สงครามรูปแบบใหม่” ที่กองทัพไทยอาจต้องเผชิญท่ามกลางบริบทด้านความมั่นคง ตลอดจนสังคมและการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และว่าภัยคุกคามต่อความมั่นคงในอนาคตจะ “ไม่ใช่สงครามตามแบบ” หรือสงครามในรูปแบบดั้งเดิม แต่จะเป็นภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น สงครามกองโจรหรือสงครามตัวแทน⁴⁹ ตลอดจนภัยคุกคามในรูปแบบอื่น ๆ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เป็นต้น⁵⁰ นอกจากนี้ ข้อเขียนอีกจำนวนหนึ่งยังมุ่งอภิปรายเป็นการเฉพาะถึงประเภทและ/หรืออาวุธรูปแบบใหม่ที่กองทัพไทยและโลกจะต้องเผชิญ ทั้งการทำสงครามด้วยอาวุธเคมีหรืออาวุธชีวภาพ⁵¹ ตลอดจนข้อเสนอต่อแนวทางการปรับตัว กระทั่งความจำเป็นในการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นเพื่อรับมือกับสงครามหรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่เหล่านี้⁵²

“เทคโนโลยีของไซเบอร์ในสงครามโลกครั้งที่ 4 (อาหรับกับอิสราเอล)” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2517), 1-10; พล.ต.วิเศษ แจ่มประจักษ์, “รอยร้าวสหรัฐ-รัสเซีย : สงครามเย็น ...รีเทิร์น?” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 49 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550), 12-15.

⁴⁹ ดู พ.อ.เสถียร สิงห์พงษ์, “แบบสงครามที่ประเทศไทยอาจเผชิญในอนาคต” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2508), 157-170; พล.อ.จิว วิชิตสงคราม, พันเอก ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง, “สงครามนอกแบบ-สงครามกองโจร-การทำสงครามตัวแทนในยุคหลังสงครามเย็น” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 52 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2553), 57-66.

⁵⁰ ดู พล.ร.ท.ไสว ศรีผดุง, “สงครามในโลกสมัยใหม่” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2505), 193-205; พล.ร.ท.ไสว ศรีผดุง, “สงครามในโลกสมัยใหม่” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2505), 441-452; พล.ต.สายหยุด เกิดผล, พล.อ.ต.ชูศักดิ์ ชูติวงศ์, “สงครามกับอาวุธนิวเคลียร์” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2509), 115-140.

⁵¹ พันเอกธนิต ศรีเพ็ญ, “ภัยคุกคามจากสงครามเคมี” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2525), 67-118.

⁵² กองบรรณาธิการ, “หน่วยสงครามอิเล็กทรอนิกส์ของกองทัพไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2527), 5-12; เจริญ ภัสระ, “การเตรียมรับการสงครามข้อมูลข่าวสารของไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 51 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2552), 72-78; พล.อ.ท.บัว ศิริทรัพย์, “ประเทศไทยในสงครามโลกครั้งที่ 3” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 9 ฉบับที่ 2

2.2 ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “ความมั่นคง” ในชื่อบทความ

กลุ่มข้อเขียนในวารสารรัฐศาสตร์ที่ น่าสนใจไม่แพ้กลุ่มแรก คือ บรรดาข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “ความมั่นคง” อยู่ในชื่อของบทความ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นกว่า 50 ชิ้น และครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขวางและหลากหลาย ทั้งในมุมมองความมั่นคงแบบดั้งเดิม (Traditional security) และความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-traditional security) กระทั่งผู้อ่านอาจสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่ายังมีประเด็นอะไรอีกบ้างไหมที่ไม่ถูกพิจารณาว่าเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความมั่นคงในมุมมองของกองทัพไทย

ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “ความมั่นคง” ในชื่อของบทความจำนวนหนึ่ง มุ่งเน้นการอภิปรายความมั่นคงในเชิงนโยบาย ทั้งที่มุ่งอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติในภาพรวม⁵³ และนโยบายหรือยุทธศาสตร์ความมั่นคงเฉพาะประเด็น เช่น ความมั่นคงบริเวณชายแดน⁵⁴ การต่อต้านการก่อการร้าย⁵⁵ เรื่อยไปจนถึง

(เมษายน-มิถุนายน 2510), 217-226; น.อ.หญิง จินดา สระสมบุรณ์, “ปฏิบัติการสงครามไซเบอร์ กองบัญชาการกองทัพไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 57 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558), 57-69.

⁵³ ดู พล ร.ท.จิตต์ สังข์ดุรงค์, “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2508), 137-150; และ ศ.นิคม จันทรวาทู, “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคม” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2515), 45-60.

⁵⁴ ดู นาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ, “นโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาลต่อมั่นคงชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชาและไทย-ลาว” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2526), 25-42; คลังสมอง วปอ.เพื่อสังคม, “การแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 46 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2547), 34-45.

⁵⁵ ดู พลอากาศโทอารยะ งามประมวญ, “การต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อความมั่นคงของประเทศไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 51 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2552), 67-71.

ความมั่นคงทางอวกาศ⁵⁶ นอกจากนี้ ข้อเขียนเรื่องความมั่นคงกลุ่มใหญ่ยังอภิปรายถึงบทบาทของสถาบันทาง
 การเมืองต่าง ๆ ที่มีต่อความมั่นคงแห่งชาติ อาทิ สถาบันพระมหากษัตริย์⁵⁷ รัฐบาล⁵⁸ กองทัพ⁵⁹ และพรรค
 การเมือง⁶⁰ ตลอดจนการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ว่ามีความสำคัญต่อความมั่นคงแห่งชาติอย่างไร⁶¹ ทั้งนี้

---

⁵⁶ ดู พลอากาศโทจักร สุวรรณทัต, “ทิศทางความมั่นคงทางอวกาศของไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 64 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2565), 77-86.

⁵⁷ ดู พลตรีณวล จันทร์ตรี, “สถาบันพระมหากษัตริย์กับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2520), 1-88.

⁵⁸ ดู จอมพลถนอม กิตติขจร, “บทบาทของรัฐบาลในการรักษาความมั่นคง” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2509), 1-14. เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อเขียนเดียวกันนี้ถูกนำกลับมาตีพิมพ์ซ้ำอีกถึง 2 ครั้ง ในฉบับปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2511), 1-16; และฉบับปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2516), 1-26.

⁵⁹ ดู พล ต.เรียม ชันธุจี, “บทบาทของกองทัพไทยกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2511), 91-100.

⁶⁰ ดู ศ.ทวิ แร่งขำ, “พรรคการเมืองกับการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2510), 1-40.

⁶¹ ดู พลตำรวจตรีสมชัย เชนยะวนิช, “โรงงานสรรพาวุธเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2514), 15-96; พระประกาศสหกรณ์, “กระทรวงสหกรณ์ และนโยบายความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2505), 355-408; เกยูร ลิ่มทอง, “การจัดสรรงบประมาณและความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2510), 17-76; พลตรีประภัสร์ วรพิสิษฐ์, “บทบาทของธนาคารพาณิชย์ที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2531), 39-54; ชาญ พันธุ์รัตน์, “บทบาทงานประชาสัมพันธ์ในการป้องกันและแก้ปัญหาสังคมเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2527), 13-26; เล็ก จินดาสงวน, “โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2529), 1-44; พชร อิศรเสนา ณ อยุธยา, “วิสาหกิจอภิชาติกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2524), 5-14; ธวัช แสงประดับ, “การขนส่งทางรถไฟกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2521), 17-110; ศรีสิทธิ์ วาสิกศิริ, “การบริหารราชการกรุงเทพมหานครกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2522), 7-80; และ นพ.ปรีชา ดีสวัสดิ์, “หมู่บ้านเป็นโครงสร้างพื้นฐานของความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2531), 55-82.

เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อเขียนที่มีสัดส่วนมากที่สุดในกลุ่มซึ่งอภิปรายถึงการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับประเด็นการศึกษาและ/หรือบทบาทหน้าที่ของสถาบันการศึกษาต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาในภาพรวม⁶² การจัดการศึกษาระดับโรงเรียน⁶³ มหาวิทยาลัย⁶⁴ วิทยาลัยครู⁶⁵ เรื่อยไปจนถึงการจัดการศึกษานอกโรงเรียน⁶⁶

ข้อเขียนเกี่ยวกับ “ความมั่นคง” อีกกลุ่มหนึ่งเป็นการอภิปรายถึงบทบาทและความสำคัญของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งกลุ่มสตรี⁶⁷ เยาวชน⁶⁸ นักศึกษาวิชาทหาร⁶⁹ เกษตรกร⁷⁰ ลูกจ้าง⁷¹ เรื่อยไป

---

⁶² ดู ศ.ดร.ลีปนพนท์ เกตุทัต, “การศึกษากับความมั่นคงแห่งชาติ การปฏิรูปการศึกษา” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2521), 105-218.

⁶³ ดู ดร.เรือง เจริญชัย, “โรงเรียนมัธยมศึกษากับการพัฒนาชนบท บทบาทที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2528), 29-70.

⁶⁴ ดู รศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ และ ดร.สมสุข ชีระพิจิตร, “บทบาทของมหาวิทยาลัยกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2528), 23-40.

⁶⁵ ดู พะนอม แก้วกำเนิด, “การใช้ทรัพยากรของวิทยาลัยครูพัฒนาคุณภาพประชากรเพื่อส่งเสริมความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2526), 73-84.

⁶⁶ ดู คุณหญิงอารี กุลตันทน์, “การพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2523), 9-38.

⁶⁷ ดู พันเอกหญิงปรียา วิมลศิลป์, “บทบาทของสตรีไทยกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2520), 1-38.

⁶⁸ ดู ยง เหลืองรังษี, “เยาวชนกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2508), 107-156.

⁶⁹ ดู พลตรี เยาวดนัย ภูเจริญยศ, “นักศึกษาวิชาทหารกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 53 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2554), 26-29.

⁷⁰ ดู สำรวย อุเทนสุด, สถาบันเกษตรกรกับความมั่นคงแห่งชาติ ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2520), 39-64.

⁷¹ ดู พลตรีวิเชียร วิชัยวัฒน์, “บทบาทของลูกจ้างที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2522), 81-154.

จนถึงประชาชนในชนบท⁷² ยิ่งไปกว่านี้ ข้อเขียนเกี่ยวกับประเด็น “ความมั่นคง” ในวารสารรัฐราษฎร์รักษ์ยังเกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ อีกอีกประการ ตั้งแต่เรื่องการขุดคอคอดกระ⁷³ ปฏิบัติการข่าวสาร⁷⁴ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี⁷⁵ ยาเสพติด⁷⁶ การบริหารจัดการที่ดิน⁷⁷ อุบัติเหตุ⁷⁸ ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมและคุณธรรม⁷⁹ เรื่อยไปจนถึงเรื่องของไม้ไผ่⁸⁰

---

⁷² พลตรีสวัสดิ์ เล็กขม, “ประชากรในชนบทกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2519), 13-26.

⁷³ ดู พลเรือตรีอุทัย วิชัยธนพัฒน์, “การขุดคอคอดกระกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2517), 1-100.

⁷⁴ ดู พลตรี เจิตศักดิ์ เจริญรุ่งเรือง, “การปฏิบัติการข่าวสารเพื่อความมั่นคง” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 52 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2553), 95-97.

⁷⁵ ดู พลเรือตรีอำนาจ จันทน์ภูษะ, “ความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 28 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2529), 63-80.

⁷⁶ พลตำรวจตรีวิเชียร แสงแก้ว, “ยาเสพติดให้โทษกับความมั่นคงแห่งชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2519), 1-78.

⁷⁷ ดู พลตำรวจตรี ม.ร.ว.นิธย์ ภาณุมาศ, “ที่ดินกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2513), 1-88.

⁷⁸ ดู พลอากาศตรีกิตติ เย็นสุดใจ, “อุบัติเหตุกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2531), 83-122.

⁷⁹ ดู สมโภชน์ นพคุณ, “ศิลปวัฒนธรรมและค่านิยมกับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 46 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2547), 11-19; และ สอาด พิมพ์สวัสดิ์, “การพัฒนาคุณธรรมของประชาชนเพื่อความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 23 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2524), 57-68.

⁸⁰ ดู ถนอม เปรมรัศมี, “ไม้ไผ่กับความมั่นคงของชาติ” ใน *วารสารรัฐราษฎร์รักษ์* ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2512), 101-108.

2.3 ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “การก่อการร้าย” ในชื่อบทความ

ข้อเขียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “การก่อการร้าย” อยู่ในชื่อของบทความ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับข้อเขียนในกลุ่มอื่น ๆ คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 13 ชิ้น แต่ก็ได้นำเสนอบทวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องไว้อย่างน่าสนใจ ข้อเขียนจำนวนหนึ่งในกลุ่มนี้มุ่งอภิปรายถึงปรากฏการณ์และ/หรือขบวนการก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ⁸¹ ตลอดจนมาตรการและข้อเสนอต่าง ๆ ในการรับมือกับปรากฏการณ์และกลุ่มก่อการร้าย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน⁸²

3. ข้อเขียนเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกเหนือไปจากวรรณกรรมที่ปรากฏคำที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับแนวคิดเรื่องสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งตามที่อภิปรายไปข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยพบว่าวารสารรัฐศาสตร์ศึกษาตีพิมพ์ข้อเขียนเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง นับรวมได้ทั้งสิ้นจำนวน 15 บทความ โดยข้อเขียนชิ้นแรก ๆ เกี่ยวกับจังหวัด

⁸¹ ดู พ.อ.อนุชาติ บุณนาค, “การก่อการร้ายสากล” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 40 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2541), 109-127; พ.อ.อนุชาติ บุณนาค “ขบวนการก่อการร้ายสากล ตอนที่ 2: กลุ่มฮามาส” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2542), 55-75; พ.อ.อนุชาติ บุณนาค, “ขบวนการก่อการร้ายสากล ตอนที่ 3: ขบวนการปลดปล่อยพยัคฆ์หม้อแลม” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2542), 121-123; และ พ.อ.ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง, “การก่อการร้ายในยุคสารสนเทศ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 52 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2553), 54-63.

⁸² ดู พลโทสายหยุด เกิดผล, “เราจะปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กันอย่างไร?” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2515), 185-194; พันเอก อนุชาติ บุณนาค, “นโยบายและมาตรการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2547), 44-50; และ พันเอกหญิง สาลีณี มณีรัตน์, “นวัตกรรมที่ขัดขวางปฏิบัติการของผู้ก่อการร้าย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 47 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2548), 46-54.

ชายแดนภาคใต้ ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2529⁸³ และ พ.ศ.2531⁸⁴ หรือตั้งแต่ก่อนที่ความรุนแรงระลอกล่าสุดในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้จะปะทุขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ.2547 เสียอีก ทว่า แน่หนอนว่าจำนวนและความถี่ในการตีพิมพ์ ข้อเขียนเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมากขึ้นอย่างเด่นชัดนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา งานเขียนในกลุ่มนี้ แอบทั้งหมดมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ขบวนการก่อความไม่สงบว่ามีกลยุทธ์ในการดำเนินการอย่างไร⁸⁵ รวมทั้ง เสนอแนะแนวทางและมาตรการในแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้⁸⁶ ที่สอดคล้องกับ มุมมองความมั่นคงแบบดั้งเดิม (Traditional security) เป็นสำคัญ กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์ หลักการการรักษาอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน เน้นรับมือกับภัยคุกคามด้วยกำลังทหาร และให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐ (State-centric security) เหนือสิ่งอื่นใด

⁸³ วิโรจน์ ราชรักษ์, “การส่งเสริมความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2529), 1-30.

⁸⁴ ดู พลตรีวิชัย นิลวิเศษ, “ปัญหา ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2531), 35-72.

⁸⁵ ดู พล.ท.สำเริง ศรีหรั่ง, “กลยุทธ์ของขบวนการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2554), 52-58; และ พันเอกชินวัฒน์ แม่นเดช, “กระบวนการเข้าสู่การเป็นสมาชิกองค์กรการต่อสู้ขอ ขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางในการหยุดยั้ง” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 54 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2555), 57-64.

⁸⁶ ดู คลังสมอง วปอ.เพื่อสังคม, “การแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 46 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2547), 34-45; พลโท อักษรา เกิดผล, “การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากมุมมอง ของผู้รับผิดชอบ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 51 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2552), 7-11; ประสิทธิ์ โอสานนท์, “การพัฒนา บุคลากรของรัฐ: ปัจจัยสำคัญในการสถาปนาอำนาจรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 52 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2553), 53-56; และ สุปราณี ธรรมพิทักษ์, “การวิเคราะห์นโยบายความมั่นคงที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2547-2556” ใน *วารสารรัฐศาสตร์* ปีที่ 52 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2553), 45-58.

4. ข้อสังเกตต่อข้อเขียนเชิงวิชาการในประเด็นสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้งในวารสารรัฐศาสตร์

4.1 สันติภาพและความรุนแรง

ข้อเขียนในวารสารรัฐศาสตร์ทั้งที่ชื่อบทความปรากฏคำว่า “สันติภาพ” หรือ “ความรุนแรง” โดยตรง รวมทั้งข้อเขียนที่ชื่อของบทความปรากฏคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าว อันได้แก่ คำว่า “สงคราม” และ “การก่อการร้าย” สะท้อนอย่างชัดเจนว่าการผลิตและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรของกองทัพ ผ่านวารสารรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นวารสารหลักของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มุ่งให้ความสำคัญกับการศึกษา วิเคราะห์และทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความรุนแรงทางตรง (Direct violence) หรือความรุนแรงเชิงกายภาพ (Physical violence) ที่สามารถมองเห็นการกระทำและตัวผู้ก่อความรุนแรงได้อย่างชัดเจน ดังเห็นได้จากบทความเกี่ยวกับ “สงคราม” และ “การก่อการร้าย” ที่ประกอบกันเป็นกลุ่มข้อเขียนที่มีจำนวนมากที่สุดในการสำรวจวรรณกรรมนี้ ในทางกลับกัน ในบรรดาบทความเชิงวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์กลับไม่ปรากฏข้อเขียนที่มุ่งวิเคราะห์หรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความรุนแรงหรือภัยคุกคามต่อสังคมไทยและสังคมโลกผ่านกรอบแนวคิดเรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence) ที่เด่นชัดนัก

จุดเน้นของวารสารฯ ที่มุ่งวิเคราะห์ความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงเชิงกายภาพดังกล่าว โดยละเลยกรอบแนวคิดเรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ย่อมสะท้อนว่ากองทัพไทยมุ่งให้

ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่วางอยู่บน (กระทั่งจำกัดอยู่กับ) พื้นฐานกรอบแนวคิดที่มักถูกเรียกขานว่าเป็น “สันติภาพเชิงลบ” (Negative peace) หรือสถานะที่ปราศจากสงครามหรือความรุนแรงทางกายภาพ แต่ยังคง ละเลยแนวคิดที่ว่าด้วย “สันติภาพเชิงบวก” (Positive peace) หรือความพยายามที่จะสร้างสรรค์-ปรับเปลี่ยนให้ เกิดโครงสร้างทางสังคมที่เป็นธรรม ตลอดจนทัศนคติและวัฒนธรรมที่เชิดชูความเท่าเทียม และความร่วมมือกัน ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย ข้อจำกัดดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้กองทัพไทยซึ่งเป็นสถาบันที่มีบทบาท และภารกิจในการสร้างสันติภาพ ละเลยการมุ่งทำความเข้าใจและแก้ไขความรุนแรงในระดับโครงสร้างและ วัฒนธรรมซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่หยั่งรากลึกอันแท้จริงของความรุนแรงในมิติต่าง ๆ ภายในสังคมไทยไปเสีย ทั้งนี้ แม้แต่ Johan Galtung ผู้บุกเบิกการนำเสนอและอภิปรายแนวคิดเรื่องความรุนแรงความรุนแรงเชิงกายภาพ ความ รุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ก็ยังคงเคยถกเถียงเอาไว้อย่างชัดเจนว่า การมุ่งแก้ไขแต่เพียง ความรุนแรงเชิงกายภาพ โดยละเลยการจัดการกับรากฐานของความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม ย่อม ทำให้ความรุนแรงเชิงกายภาพนั้นพร้อมจะปะทุกลับขึ้นมาได้ใหม่อยู่เสมอ⁸⁷

---

⁸⁷ Johan Galtung, “Violence, Peace, and Peace Research” in *Journal of Peace Research* 6 (3) (1969), 170-171; and Johan Galtung, “Cultural Violence,” *Journal of Peace Research* 27 (3) (1990), 291.

4.2 ความขัดแย้ง

เมื่อพิจารณาจากข้อเขียนเกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้งและวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่ปรากฏในวารสาร รัฐศาสตร์ เราอาจสามารถตั้งข้อสังเกตได้อย่างน้อย 2 ประการ ประการแรก ข้อเขียนจำนวนหนึ่งในวารสารฯ มักใช้คำว่า “ความรุนแรง” และ “ความขัดแย้ง” สลับกันไปมา ทั้งที่ในสาขาวิชาสันติศึกษามักเน้นย้ำว่าแนวคิดทั้งสองมีความแตกต่างกัน นั่นคือ ความขัดแย้งเป็นแต่เพียงการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกัน และไม่จำเป็นต้องแสดงออกหรือลงเอยด้วยความรุนแรงเสมอไป ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่นักวิชาการด้านสันติศึกษาจำนวนมากจะมีความเข้าใจพื้นฐานร่วมกันว่า ความขัดแย้งเป็นคุณลักษณะสากลของสังคมมนุษย์ และดังนั้นจึงย่อมไม่มีสังคมมนุษย์ใดที่จะปราศจากความขัดแย้งไปได้ ทว่าพวกเขายังถกเถียงอีกด้วยว่าความขัดแย้งอาจเป็นได้ทั้ง “ความขัดแย้งเชิงทำลายล้าง” (Destructive conflict) และ “ความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์” (Constructive conflict) กล่าวคือ ในขณะที่ “ความขัดแย้งเชิงทำลายล้าง” สามารถส่งผลเสียหายต่อบุคคล องค์กร หรือความสัมพันธ์ ทว่า “ความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์” กลับสามารถนำไปสู่ความคิดและแนวทางที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์ กระทั่งก่อให้เกิดเป็นผลลัพธ์เชิงบวกต่อความสัมพันธ์และสังคมมนุษย์ได้⁸⁸ ดังนั้นแล้ว การที่ข้อเขียนจำนวนมากในวารสารฯ ไม่แยกแยะความแตกต่างระหว่างความขัดแย้งและความรุนแรง อาจส่งผลให้ผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพ เช่น กองทัพ มีทัศนคติเชิงลบต่อความขัดแย้ง และมุ่งกดทับหรือขจัดความขัดแย้งนั้น

---

⁸⁸ *Ibid.*, 8.

ให้หมดสิ้นไปโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ และอาจส่งผลให้ความขัดแย้งที่เป็นเรื่องปกติในสังคมมนุษย์แปรเปลี่ยนไปเป็น ความขัดแย้งที่ฝังรากลึกและอาจกระทั่งปะทุเป็นความรุนแรงได้ในที่สุด ดังที่สะท้อนผ่านการศึกษาที่กองทัพไทยมัก เลือกลงกำลังเพื่อสลายการชุมนุมและ/หรือก่อรัฐประหารนับครั้งไม่ถ้วนเพื่อสกัดความขัดแย้งทางการเมือง ทว่า “วิธีการรุนแรง” ดังกล่าวไม่เพียงไม่ได้นำไปสู่การลดทอนหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป แต่กลับเป็นเหตุให้ความ ขัดแย้งทางการเมืองไทยยิ่งฝังรากลึกและปะทุเป็นความรุนแรงอยู่บ่อยครั้งอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง กองทัพผ่านการดำเนินงานของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ตลอดจนการผลิตและเผย ความรู้ผ่านวารสารรัฐศาสตร์ศึกษา ดูจะมุ่งให้ความสำคัญกับแนวทางการแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict resolution) ที่ มุ่งเน้นที่ประเด็นเนื้อหาของความขัดแย้ง (Content-centered) และการแสวงหาข้อตกลงอย่างรวดเร็ว (Immediate agreement) มากกว่าแนวทางการปรับเปลี่ยนขับเคลื่อนความขัดแย้ง (Conflict transformation) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง (Relationship-centered) และกระบวนการในระยะยาว (Long-term process) ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนจำนวนมากในวารสารฯ ที่เน้นให้ความสำคัญกับการเอาชนะหรือยับยั้ง สงครามและกลุ่มก่อการร้าย ในทางกลับกัน ผู้วิจัยพบว่ามีข้อเขียนเพียง 3 บทความ จากทั้งหมดจำนวน 1,437 ชิ้น ได้แก่ (1) “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 187/2546 เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งสันติวิธี”⁸⁹ (2) ข้อเขียน

---

⁸⁹ “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 187/2546 เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งสันติวิธี” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ศึกษา* ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2547), 37-39.

เรื่อง “แนวทางในการสร้างสันติภาพ” โดย พ.อ.จารุภัทร เรืองสุวรรณ⁹⁰ และ (3) ข้อเขียนเรื่อง “สันติวิธีจากแง่มุมของรัฐ” โดย ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เท่านั้น ที่มุ่งทำลายความเชื่อและกระบวนทัศน์ที่ว่าสงครามและความรุนแรงเป็นทางออกทางเดียวที่จะยุติความขัดแย้งและนำมาซึ่งสันติภาพได้ อีกทั้งพยายามวางรากฐานการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงอย่างยั่งยืนให้แก่รัฐและสังคมไทย

---

⁹⁰ พ.อ.จารุภัทร เรืองสุวรรณ, “แนวทางในการสร้างสันติภาพ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ 43 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2544), 77-81.

บทที่ 5 สรุปผล

โครงการวิจัยนี้ได้สำรวจและวิเคราะห์ข้อเขียนเชิงวิชาการจำนวนทั้งสิ้น 1,437 บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์จำนวน 246 ฉบับ นับตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์ในปี พ.ศ.2501 จวบจนปัจจุบัน (พ.ศ.2567) โดยมีข้อค้นพบและข้อสังเกตที่น่าสนใจหลายประการ ดังนี้

ประการแรก ในกลุ่มข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “สันติภาพ” “ความขัดแย้ง” และ “ความรุนแรง” ในชื่อของบทความ มีจำนวนทั้งสิ้น 22 บทความ ผู้วิจัยพบว่า (1) ในบรรดาข้อเขียนที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์กลับไม่พบข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “รุนแรง” “ความรุนแรง” หรือ “Violence” ในชื่อเรื่องของบทความเลยแม้แต่ชิ้นเดียว และ (2) ข้อเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งที่ตีพิมพ์ในวารสารฯ สะท้อนรูปแบบของความขัดแย้งที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตั้งแต่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ระหว่าง “ค่ายเสรีประชาธิปไตย” และ “ค่ายคอมมิวนิสต์” ในช่วงสงครามเย็น ไปจนถึงการปะทะกันของอารยธรรมในยุคหลังสงครามเย็น

ประการที่สอง ในกลุ่มข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสันติภาพ ความรุนแรงและความขัดแย้ง โดยสืบค้นจากคำสำคัญ ได้แก่ คำว่า “สงคราม” “ความมั่นคง” และ “การก่อการร้าย” ผู้วิจัยพบว่า (1) ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “สงคราม” อยู่ในชื่อของบทความมีจำนวนมากที่สุดถึง 56 ชิ้น รองลงมาได้แก่ ข้อเขียนที่ปรากฏคำว่า “ความมั่นคง” อยู่ในชื่อบทความ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 50 ชิ้น และครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขวางหลากหลาย นับตั้งแต่

ประเด็นความมั่นคงบริเวณชายแดนและความมั่นคงทางอวกาศ ตลอดจนกลุ่มข้อเขียนที่ว่าด้วยบทบาทของสถาบัน
 ทางการเมืองต่าง ๆ ที่มีต่อความมั่นคงแห่งชาติ อาทิ สถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาล กองทัพ พรรคการเมือง
 เรื่อยไปจนถึงโรงเรียน มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครูและการศึกษานอกโรงเรียน กระทั่งอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า แทบไม่
 มีประเด็นอะไรที่กองทัพไทยไม่ได้พิจารณาว่ามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความมั่นคงของชาติเลย

ประการที่สาม มีการตีพิมพ์ข้อเขียนเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวารสารฯ มาตั้งแต่ พ.ศ.2529
 ก่อนที่เหตุการณ์ความรุนแรงจะปะทุขึ้นอีกครั้งในพื้นที่ในช่วงต้นปี พ.ศ.2547 ทว่า นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา
 วารสารฯ ก็ตีพิมพ์บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สาเหตุที่มาของความขัดแย้งรุนแรงและแนวทางการ
 แก้ไขปัญหาความขัดแย้งรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ข้อเขียน
 แทบทั้งหมดในเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังให้ความสำคัญกับมุมมองความมั่นคงแบบดั้งเดิม (Traditional
 Security) ที่เน้นการใช้กำลังทหารและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐ (State-centric security) เป็นสำคัญ

ประการที่สี่ เมื่อพยายามเชื่อมโยงวรรณกรรมในวารสารรัฐราษฎร์กับกรอบแนวคิดเรื่องสันติภาพ ความ
 รุนแรงและความขัดแย้งในสาขาวิชาสันติศึกษา ผู้วิจัยพบว่า (1) ข้อเขียนส่วนมากในวารสารฯ เน้นการวิเคราะห์
 และทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความรุนแรงตามกรอบแนวคิดเรื่องความรุนแรงทางตรง (Direct violence) หรือ
 ความรุนแรงเชิงกายภาพ (Physical violence) เช่น สงครามและการก่อการร้าย และดังนั้นข้อเสนอต่อแนว
 ทางการสร้างสันติภาพจึงสอดคล้องกับแนวคิดสันติภาพเชิงลบ (Negative peace) หรือสถานะที่ปราศจากสงคราม

และความรุนแรงทางกายภาพ มากกว่าจะให้ความสำคัญกับสันติภาพเชิงบวก (Positive peace) ที่มุ่งเปลี่ยนแปลง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence) ซึ่งเป็น รากเหง้าของปรากฏการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงจำนวนมากในสังคม นอกจากนี้ (2) ผู้วิจัยยังพบว่า ข้อเขียนในวารสารฯ มักใช้คำว่า “ความขัดแย้ง” และ “ความรุนแรง” สลับกัน ทั้งที่ในทางวิชาการ ทั้งสองแนวคิด มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน การไม่แยกแยะความแตกต่างดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้มีบทบาทในการสร้างสันติภาพ เช่น กองทัพ ใช้ยุทธวิธีที่ใช้รับมือกับความรุนแรงมาจัดการกับความขัดแย้ง ซึ่งอาจทำให้ความขัดแย้งที่เป็นสิ่งปกติ ของความสัมพันธ์ในสังคมกลายเป็นความรุนแรงขึ้นมาได้ และ (2) ข้อเขียนในวารสารฯ ส่วนใหญ่อาศัยกรอบ แนวคิดการแก้ไขข้อขัดแย้ง" (Conflict Resolution) ที่เน้นประเด็นความขัดแย้งเฉพาะหน้า (Content-centered) และการบรรลุข้อตกลงอย่างรวดเร็ว (Immediate agreement) มากกว่าแนวทางการปรับเปลี่ยนขับเคลื่อนความ ขัดแย้ง" (Conflict Transformation) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้ง (Relationship-centered) และกระบวนการในระยะยาว (Long-term process)